

Από τη Σαπφώ στον Μποντλαίρ: Λογοτεχνικές διαδρομές του Αντώνη Πρωτοπάτση

Ελπινίκη Ταστάνη, Διδάκτωρ Λαογραφίας, Δημοκρίτειο
Πανεπιστήμιο Θράκης

Φωτογραφία του Α. Πρωτοπάτση από τον Σίμο Χουντζαίο,
περίπου το 1925.

Μαρί - Λουίζ Γκιγιόν - Πρωτοπάτση

«Ενώ τον διέκρινε, μια διαχυτική απλότητα στις σχέσεις του, μια ανεξικακία μια φυσική αβρότητα καλοαναθρεμμένου και διακριτικού παιδιού, μέσα του έκαιγε συγχρόνως μια φλόγα εύθικτου και ανυπόταχτου μαχητή, που λαμπάδιαζε κάθε τόσο και τον ξεσήκωνε να κατεβεί με αδημονία στην κονίστρα να προκαλέσει και να υποστηρίξει θερμόαιμα και σχεδόν εγωιστικά τα πιστεύω και τα ιδανικά του, με μια δογματική αγανάκτηση, μ' έναν ασυγκράτητο ορμητικό κοχλασμό, που έφθανε τα όρια της υπερβολής. Ήταν τότε όπως ένας θυελλώδης άνεμος που ξεσπά ξαφνικά. Τον κυβερνούσε ένας ενθουσιασμός, ένας οίστρος, που τον ηλέκτριζε και τού δινε φτερά και δύναμη και λόγο επιβλητικό [...].».

Βαγγέλης Καραγιάννης

Ο Α. Πρωτοπάτσης με τη μητέρα του Ελένη Σιφναίου-
Πρωτοπάτση

Μιχαήλ Κ. Στεφανίδης

Τα ενθύμια της νεανικής ηλικίας
 και των ερώτων αυτής
 Πλωμάριον, τῇ 12 Ιουνίου 1914
 Ἡμέρα Παρασκευῆ ὥρα 1 μ.μ.

Ὁρμαίνι ὠραία κόρη ἱρραυὶς ὑπὸ καλῇ
 ἔρα νάμωσφι τῷ καὶ νά μόνωσι τὰ δέ.
 ἔρα ζήλῃς διὰ τῶνα νά μὲν γέννησιν ὁ μαρμαί
 καὶ μὲν οὐδὲν ὁ μαν μὲν ὁ ἔχω μίαν σὺ καὶ δὲ
 τὴν διὰ μαρμαί οὐκ ὡς σὺ νύκτωρ ἀγαστὸς
 καὶ τὰς τὴν μαρμαί καὶ τὰς τὴν μαρμαί
 ἔρα τὴν καὶ ἔρα τὴν καὶ μὲν γέννησιν ὁ μαρμαί
 καὶ μὲν οὐδὲν ὁ μαν μὲν ὁ ἔχω μίαν σὺ καὶ δὲ
 ἔρα τὴν καὶ ἔρα τὴν καὶ μὲν γέννησιν ὁ μαρμαί
 καὶ μὲν οὐδὲν ὁ μαν μὲν ὁ ἔχω μίαν σὺ καὶ δὲ
 τὴν διὰ μαρμαί οὐκ ὡς σὺ νύκτωρ ἀγαστὸς
 καὶ τὰς τὴν μαρμαί καὶ τὰς τὴν μαρμαί
 ἔρα τὴν καὶ ἔρα τὴν καὶ μὲν γέννησιν ὁ μαρμαί
 καὶ μὲν οὐδὲν ὁ μαν μὲν ὁ ἔχω μίαν σὺ καὶ δὲ
 τὴν διὰ μαρμαί οὐκ ὡς σὺ νύκτωρ ἀγαστὸς
 καὶ τὰς τὴν μαρμαί καὶ τὰς τὴν μαρμαί

«Τα ενθύμια της νεανικής ηλικίας και των ερώτων αυτής. Πλωμάριον τη 12
 Ιουνίου 1914. Ἡμέρα Παρασκευῆ ὥρα 1 μ.μ

«...η αγάπη μας, το μεράκι μας για τα λαϊκά τραγούδια, είναι κάτι περισσότερο κάτι καλλίτερο από απλή επιθυμία γνώσης, είναι ένα αίσθημα ερωτικό, όπου μετέχουν οι πιο κρυφές ορμές του οργανισμού μας, που ικανοποιεί ορέξεις περισσότερο από διανοητικές. Θα ήταν κρίμα να τ' αποξηράνουμε με πεζές αποκλειστικά επιστημονικές φροντίδες. Τούτου δοθέντος η πιστότης το “να μη βάλουμε χέρι” στα δημοτικά πρέπει νάνε δόγμα. Αν όχι για τίποτα άλλο τουλάχιστον γιατί εμείς οι καλαμαράδες, οι σκίζοντες την τρίχα στα τέσσερα, έχουμε χάσει τη θεία χάρη, δεν είμεθα πια λαός, μπορούμε να θαυμάζουμε τη λαϊκή ποίηση αλλά δεν μπορούμε να τη δημιουργήσουμε, γιατί τότε αντί να χάνουμε τον καιρό μας γράφοντας περί αυτής θα τραγουδήσουμε φίλε μου, θα τραγουδήσουμε...».

Απόσπασμα επιστολής προς τον Β. Καραγιάννη, Νοέμβριος 1935.

Δὲ μοσῶ να το εἰρημῶ παρτίλα τιν ἀνοῖξί
μιν παρὶ με παρδίσματα. Πρῶτα πρῶτα το
πρῶτον: ὅσος δὲν εἶν μεραυγῶς. Ἐξοῦλα κῆρ

90: Ανασπῶν: θλίβονται ὅσα σοχιά ποτῶντε.

Λαί υἱαῖς οὐμαρῶνται καὶ με παρδῶντε.

Δὲν ξίω εἰν βρίονται οὐ οὐδὲν τοῦ μῖσα, μὰ
εἰς το εἶνα αἰοῦντε, αἰορῶντορῶντε ὁ οὐμαρῶντε αἰο
τα νῆατα με. Το δὲν δὲν μερῶν οὐμαρῶν. Καρῶν.

Καὶ το τῶντορῶντε αἰο ὅα:

Ἀνάσπῶν τῶντορῶν, μὰ τῶντορῶν δὲν ἔχω.

Λαί υἱαῖς με υἱαδῶντε καὶ υἱαδῶν δὲν ἔχω.

Ἐν μοσῶν να μοῦνται με εἶνα με τιν ἴδια ἢ
παρδῶντα δῶντα δα με παρδῶντορῶν. Ἀνά
δὲν εἰρημῶ παρὶ οὐμαρῶντος ὅς οὐμαρῶντος ὅς οὐμαρῶντος
σε οὐμαρῶντος, οὐμαρῶντος καὶ. Εἰς αἰο νῆατος ὅς οὐμαρῶντος
Παρδῶντος.

Απόσπασμα από επιστολή προς τον Β. Καραγιάννη 27 Αυγούστου 1938. Ε.Λ.Ι.Α.

Στείλ' μου τα ερηνόδια σου χαριέντως ή τερνολύναι
που γάρουν. Προπάντων τα πανέμματα τις γύφες ή τα γαρύφα
κι δι' αὐτὰ δέξου. Μόνοτε ή το μαγερό το Φεγγάρι, ο σόος
σου γάρβει παραγόμενες τις ιδέες μου. Πες του ου δέχομαι
ή βρωτό τις εσπερίους ή θα μου πούν ευχαρίστηση ή γερνί
μπαζι ήν με γράψει τις γύφες τε. Θα τε είμαι ελαιοεικής
εργόμοι αν με πείσει πάντα παραμυθίως τραγούδι.
Το folklore δέ μ' ενδιαφέρει σήμερα με τι ολα
δυνάμει ποσόν των εσπεριότων που μαρτύρουν στα τραγ
δι της πίκης στο χέρι. Μ' ενδιαφέρει από τις πορσεύς, το
πογγίλειο. Ίδου μια γύφω επαναστατική, που στο υπήν
είναι χυμώρα, χωρίς το απαιώμενη εσπερίους. Πες την
του φεγγάριου.

Ολκός

Απόσπασμα επιστολής προς τον Παναγιώτη Νικήτα, Φεβρουάριος 1934

II Riga ^A Dr. sen. voprosy.

[illegible]

Πρώτα πάντα, ωστέ εὐδοκῶς ἐν θεοῖς περ,
ἀμύνη περ καὶ τοῖς ὁδοῦντο ἐν ἀπαιδίῃ.

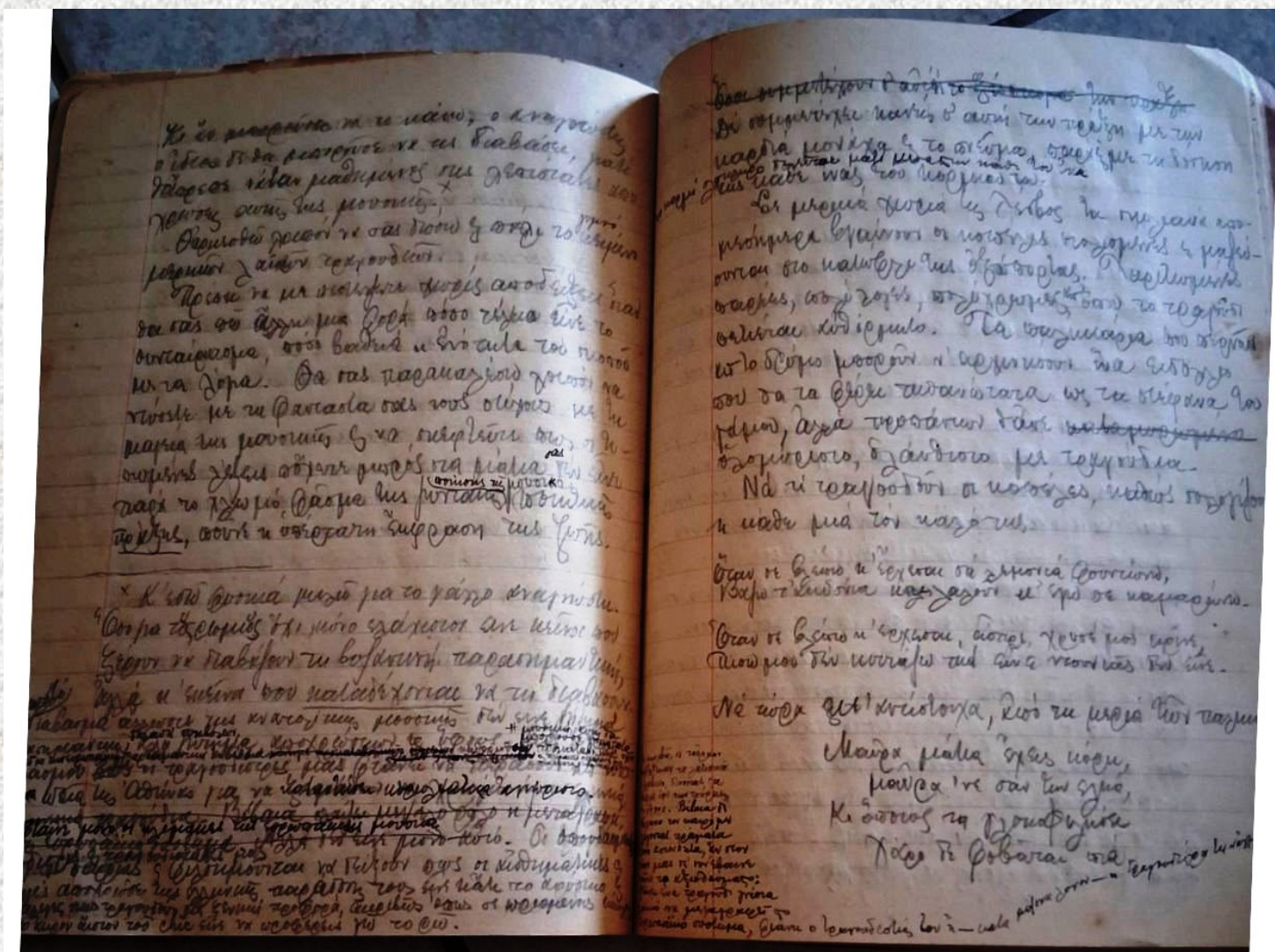
Όχι μισιά διπλάσια από χροιά και
δαίμονα. Ανεύρεται ανδρεία και κόρη
Ελευθερίας και τα ομνύει διπλάσια
καρδιά σε τόση ζωή. Μορφή να τα ξεφύγει
Προσοχή! Αν δειχόμην, αν ηραστήν, ηραστή.

1

Εάν τι τρεφόντι να πτω αὐτὸν πνεύματι να ε'αφρον
πολλὰς ἀφρονι πορνί καὶ δαχτοζίνι μέτον;

2

Ὅτι ἡ μαοὶδὶ τὰ σου αὐτὰ, γαρσί μου, ἡ ταυράξ,
Ἐν ἑσπέρῃ γυρῶ σοὶ σου παρρησίᾳ.

Σελίδα από τη χειρόγραφη μελέτη: «Μας σκότωσαν τη Σαπφώ».

Η ΣΑΠΦΩ Η ΠΑΝΤΟΤΕΙΝΗ

Θυμούνται βέβαια οι αναγνώστες μας την ωραία διάλεξη του κ. Α. Πρωτοπαπίου που δόθηκε πέρυσι με την ευκαιρία της Λεσβιακής Έκθεσης. Νομίσαμε πως θαταν ευχάριστο να δώσουμε έδω ένα μέρος της. Ο κ. Πρωτοπαπίου μας έκανε τη χάρη να ανταποκριθώ στη σχετική παράκλησή μας και να παραχωρήσει στην έφημερίδα μας τα παρακάτω:

«Η Σαπφώ και το έργο της είναι παμπάλαια πράγματα. Στα γλινκοχαράματα του ελληνικού ποιητισμού. Σε καιρό που ο πολιτισμός αυτός δεν υπήρχε παρά δυνάμει και κανείς δεν ήξερε τι μορφή θα λάβανε οριστικά, αφού δεν είχε δώσει ακόμα κανέναν από τους ώριμους καρπούς του, τους λεγόμενους κλασσικούς.

Από τη ζωή της Σαπφώς μας έφταξε ένα άπιστευτο παραμύθι και μερικές αντιφατικές κακογλωσσίες. Από το έργο της ακριβείς και μέσες, αποσπάσματα, στίχοι μισοί, μιά χούφτα θρύψαλλα.

Με τα συντρίμια αυτά με την ασυνήθιστη λησμονημένη γλώσσα, τα έμπνυχώνει η νοητή της ζωής και της ποίησης. Τα σιμώνουμε και μας συνεπαίρνει ένα αίσθημα επιτυχίας, ευτυχίας ποιητικής που άγγίζει το θάμα. Κάτι που γινει με μέσα λεπτότατα κι όμως απλά, έτσι που διαφεύγουν την ανάλυση.

Ο τόνος είναι τόσο ανθρώπινος, τόσο κοντινός που θαλεγει κι άψηφά τον πολύ καιρό που μάς χωρίζει μαζί της.

Θάμα λοιπόν! Μεγαλοφυΐα! Ο μεγαλύτερος λυρικός ποιητής όλων των αιώνων! Να πάνω κάτω ποιές κραυγές υποδέχονται από παντού την ποίησι αυτή, χωρίζοντάς μας δίνουν το κλειδί του μυστικού της.

Νομίζω ως τόσο πως το μυστικό αυτό δέχεται μιαν εξήγησι. Μόνο που την εξήγησι αυτή δε μπορεί να τη νοιώσει παρά όποιος δεν έχει πολυζητωθεί με τη σοφία του καιρού μας. Οποιοι δεν την έμαθε ή όποιος

αφού την έμαθε κατώρθωσε να την ξεμάθει. Νομίζω ακόμα πως αν είσαι πατριώτης της Σαπφώς αν είσαι μυτιληνός, είναι ή καλλίτερη προετοιμασία για να δεχτής την εξήγησι αυτή. Γιατί το μυστικό της Σαπφώς είναι κρυμμένο στον τόπο μας άπάνω. Σωστότερα μυστικό και κλειδί του μυστικού είναι ο τόπος μας ο ίδιος...

..

Πριν απ' όλα με πλημμυρά—μάς πλημμυρά πρέπει να πω—ένα αίσθημα: Η όμορφιά του τόπου μας.

Αφού διαπιστώσουμε την όμορφιά αυτή, δεν είναι δύσκολο να πούμε πως ή Σαπφώ είναι ή έκφρασί της, ή καλύτερή της έκφραση. Μα τόσο μόνο δε μ' ικανοποιεί. Μου φαίνεται κοινοτοπία, κι αν το καλοσυνλογιστείς δεν εξηγεί και μεγάλα πράγματα. Όλοι όσοι έπλεξαν και πλέκουν το εγκώμιο της Σαπφώς—και πόσοι δεν τώρουνε πλέξει—κανέναν τους δεν παραλείπει να πλέξει παραλληλία και της Λέσβος το εγκώμιο.

Νομίζω πως πρέπει να πάμε παρά πέρα.

«Η ιδέα μου, το αίσθημά μου είναι τούτο: Σ' έναν τόπο έτσι όμορφο να τραγουδάς και να χορεύεις δεν είναι μόνο φυσικά πράγματα. Γίνονται σκοπός της ζωής. Η να σάς το πω καλύτερα με μιά λέξη πιο θερμή, πιο υποβλητική: Γίνονται μεράκι.

Και το θάμα τούτο να δείς που ανανεώνεται διάκοπα πάνω σε τούτη τη γή, την καλομοίρα. Ένας που ξέρει να δει, που ξέρει ν' ακούσει το βλέπει ζωντανό μπροστά του...

Α τουλάχιστο μπορούσε να το δει χτες ακόμα... Γιατί φοβούμαι και τρέμω πως για τα κρμάτα μας κι από δικό μας φταίξιμο, το θάμα αυτό κινδυνεύει να μη το ξαναδούμε.

ΑΝΤ. ΓΡΩΤΟΠΑΤΣΗΣ

Εφημ. «Εξέλιξις» 12 Απριλίου 1940

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΓΕΜΑΤΗ κέφι, πνοή ρωμαϊκή, υγεία ρωμαϊκή και όμορφα εΐτανε ή διάλεξη του φίλου Αντώνη Πρωτοπάτση για τη Σαπφώ και την επιβίωσή της μέσα στα δημοτικά τραγούδια της Λέσβου. Εΐτανε μιὰ χαρά νὰ τὸν ἀκοῦς νὰ τὰ λέγει στρογγυλὰ καὶ σταράτα, νὰ τὰ ψέλνει μᾶλλον στὸ πολυπληθὲς καὶ ἐκλεχτὸ ἀκροατήριό του στὸ ὁποῖο διακρινότανε οἱ ἀρχές, μὲ τὸ Δεσπότη, τὸ Νομάρχη καὶ τὸν Μέραρχο ἐπὶ κεφαλῆς. Γιὰ μιὰ στιγμή σκεφτήκαμε : πόση ἀνάγκη ἔχει ἡ φραγγοφέρνουσα Ἀθήνα ἀπὸ αὐτὴ τὴ δροσάτη καὶ γερὴ ρωμαϊκὴ πνοή !

«Εφημερίς των Λεσβίων»
17 καὶ 24 Ιουνίου 1939

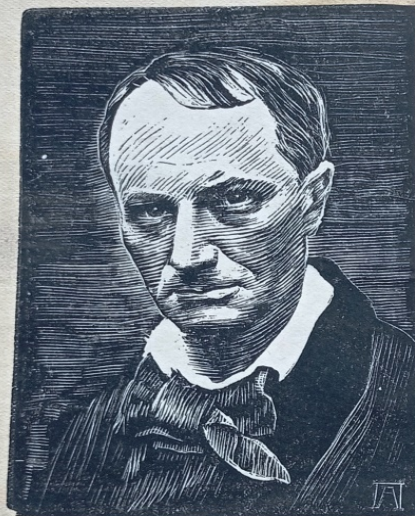
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ὁ Πρωτοπάτσης μᾶς ἔδωσε τὴ δεύτερη διάλεξί του, συμπλήρωμα τῆς πρώτης, γιὰ τὴν ἀνατολίτικη μουσικὴ ποὺ τὴ θεωρεῖ παρακλάδι καὶ συνέχεια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ διάλεξι του εἴτανε ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα. Μὲ πειστικότητα μεγάλη ὑποστήριξε τὴν ἄποψί του πὼς ἡ ἀνατολίτικη μουσικὴ εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ, τὴν βυζαντινὴ. Μᾶς ἔδωσε νὰ καταλάβουμε ὅτι ἡ μουσικὴ παράδοση τοῦ λαοῦ, ἡ ἀνατολίτικη μουσικὴ, εἶναι πραγματικὰ αὐτὴ ἡ μουσικὴ τῶν ἀρχαίων στὴν ἐξέλιξι της, ὅπως ἡ σημερινὴ γλῶσσα ἡ δημοτικὴ, εἶναι συνέχεια τῆς ἀρχαίας ἐξελιγμένης καὶ παραλλαγμένης, ὁμοίας ὁμῶς στὴ βάση της μ' ἐκείνην. Ἡ ἄποψη τοῦ Πρωτοπάτση ὅτι στὴν ἔρευνά μας γιὰ τὴν καταγωγὴ τῆς μουσικῆς μας πρέπει νὰ ξεκινήσουμε ἀπ' τὸ σήμερα γιὰ νὰ βροῦμε καὶ κατανοήσουμε τὸ χτῆς εἶναι καὶ σωστὴ καὶ ἡ μόνη σίγουρη. Ἡ μουσικὴ εἰναὶ ἐκείνη ποὺ διασώζεται ἀπ' τὴ ζωντανὴ παράδοση ποὺ βρίσκειται, ὅπως καὶ ἡ γλῶσσα, στὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Εἶναι περὶ τὸ νὰ τονίσουμε ὅτι συμφωνοῦμε πέρα γιὰ πέρα μὲ τὸν Πρωτοπάτση τόσο γιὰ τὴ γνήσια ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῆς μουσικῆς μας ὅσο καὶ στὸν τρόπο τῆς ἔρευνας καὶ κατανόησής της. Εἴμαστε ἐπίσης σύμφωνοι νὰ γίνεῖ μιὰ ὁργάνωση γιὰ τὴν

περισυλλογὴ καὶ διάσωση τῆς λαϊκῆς μας μουσικῆς ποὺ νὰ χρησιμεύει ὡς βάση γιὰ τὴς περαιτέρω ἔρευνες γύρω στὸ ζήτημα αὐτὸ ποὺ εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας. Σὲ πόσων τέτοιων ζητημάτων τὴ λύση δὲ θὰ βοηθοῦσε ἓνα λαογραφικὸ μουσεῖο ! Πότε θὰ ἀποκτήσουμε μιὰ τέτοια στοργικὴ στέγη ; Δὲ θὰ βρεθεῖ κανένας πραγματικὰ φιλόμουςος ποὺ νὰ φιλοδοξεῖ νὰ συνδέσει τὸ νομὰ του γιὰ πάντα μὲ τὸν τόπο καὶ τὴς ἐγγενεῖς τοῦτες ἐπιδιώξεις του ;

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ἔρχεται ἓνα ἀρθρο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου [γνώστη βαθυτάτου καὶ ἐκτελεστῆ σπανίου τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς] δημοσιευμένο στὸ «Αἰγαῖο» τῆς Σάμου. Ὁ ἐξαιρετικὰ μελετημένος στὸ ζήτημα καὶ μορφωμένος αὐτὸς Δεσπότης θέτει πλατεῖα τὸ ζήτημα τῆς βυζαντινῆς τέχνης (μουσικῆς, ἀγιογραφίας, ἀρχιτεκτονικῆς) καὶ ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ καὶ προσεχθεῖ τὸ ἀρθρο του τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ ὁποῖου θ' ἀναδημοσιεύσουμε στὸ ἄλλο μας φύλλο γιὰ νὰ πάρουν ὅλοι μιὰ ἰδέα τί μεγάλο ζήτημα εἶναι αὐτὸ ποὺ συζητοῦμε, τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς.

CHARLES BAUDELAIRE

ΠΕΝΗΝΤΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ
ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΤΟΥ
CHARLES BAUDELAIRE

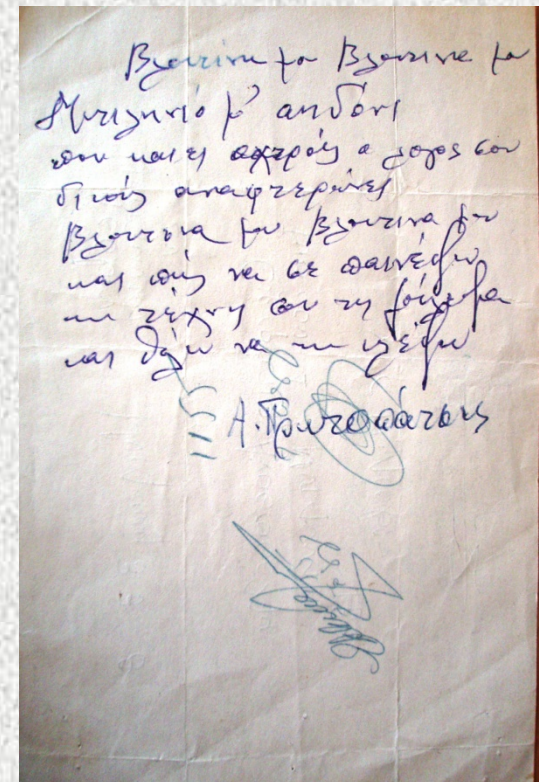
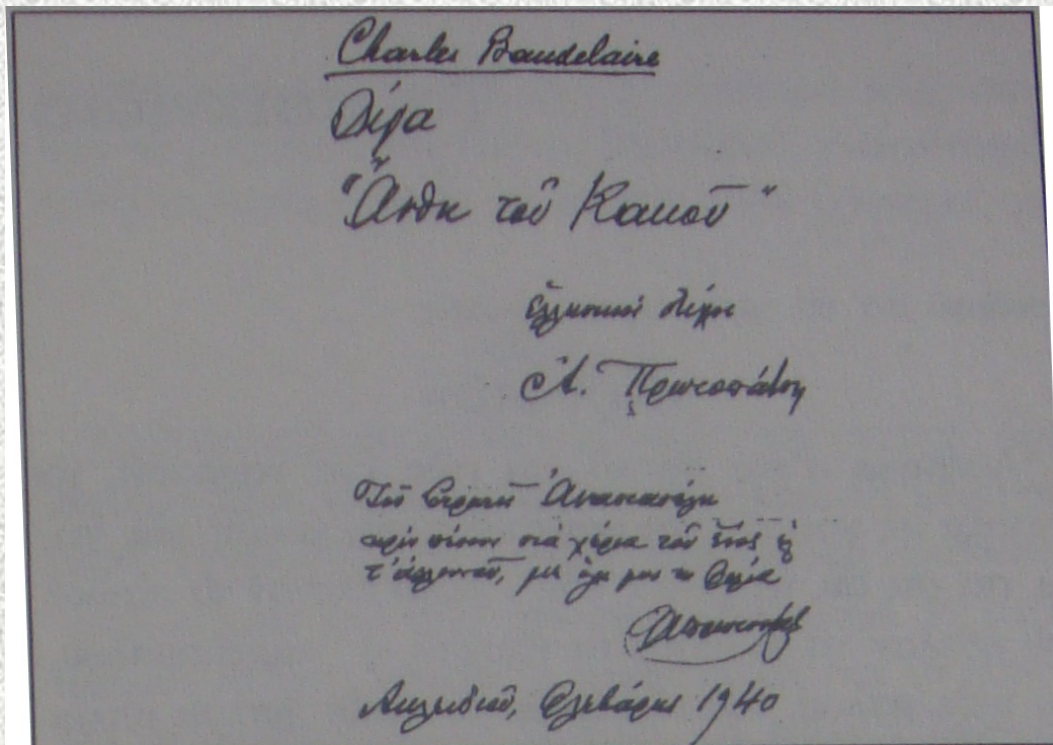
ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ
Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ

Μ' ΕΝΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΜΗΜΑΤΑ,
ΠΡΟΤΟΤΥΠΕΣ ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

ΑΓΕΧΕΛ
ΥΔΙΛΜΟΙ
ΛΕΥΕΦΩ
ΜΕΣΣΑ
ΤΕΓΙΝΕΟ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ "ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ",
1944

«Κι αν χρειάζεται δικαιολογία με τη λειψή τούτην έκδοση, ας συλλογιστεί ο αναγνώστης πως μόνο με το έντυπο έχει ο συγγραφέας κάποια αντικειμενική αίσθηση της δουλειάς του, που το χειρόγραφο δε μπορεί να του δώσει. Τέτοιαν αίσθηση μου ήταν ανάγκη εκεί που είχα φτάξει με τούτη τη μετάφραση. Η ώρα, ο τόπος, τα λίγα αντίτυπα της έκδοσης αυτής μαρτυρούν πως γίνεται χωρίς αξιώσεις. Θα επιθυμούσα να θεωρηθεί χειρονομία ολότελα ιδιωτική. Θα μπορέσω να χαρίσω τους στίχους αυτούς σε μερικούς φίλους, κι αν κοντά σ' αυτό η έκδοσή τους γίνει αφορμή να επικοινωνήσω και με μερικούς άλλους, που αλλιώς θα μου έμεναν πάντα ξένοι, δίνοντάς τους κάποια ιδέα όχι πολύ προδοτική του ποιητή, που προσπάθησα να μεταφράσω, η αμοιβή μου θάναι μεγάλη».

«Λίγα «Ἄνθη του Κακού» ελληνικοί στίχοι
Α. Πρωτοπάτση. Του Στρατή Αναστασέλλη, πριν
πέσουν στα χέρια του ενός και τ' αλλουνοῦ, με ὅλη μου
τη φιλία».

« [...]Θα μου πης,, γιατί βάλθηκα και καλά να τον μεταφράσω και δεν διάλεξα τίποτ' άλλο. Μιαν εκλογή από τον Villon ή τον Verlain π.χ. Μα γιατί τον θεωρώ όχι ποιητικώτερο, αλλά σημαντικώτερο από τον Verlain ή τον Villon. Τα Fleurs du Mal τ' αγαπώ όχι ως ποιητική επιτυχία, αλλά για την πονεμένη ανθρώπινη ουσία που περιέχουν. Τα νομίζω πως είναι μια από τις πολυτιμώτερες ανθρώπινες μαρτυρίες που έχουμε και προσπαθώ να τα ξαναπώ ή μάλλον να τα ξαναγράψω στη γλώσσα μας. Χωρίς παραμόρφωση. Χωρίς θεληματική παραμόρφωση [...]

Απόσπασμα επιστολής στον Βαγγέλη Καραγιάννη, 1938

CHARLES BAUDELAIRE

Τ'ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ
Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ

CHARLES BAUDELAIRE

Τ'ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ
Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ

Γίν' οτι, τ'αυτίνα πόνεμα οξύν τα μαρτύρ
ὅπως μορμονῶς το βάραθρον, σὺν ἐλπί το νεκροῦ,
Το καὶ μόνον οὐ καρδίᾳ μὴ ξαναφωτισθῇ
Κ' ὅταν τὸν ἀποχθόν μὴ τα ἴδῃ μὴ μελέσῃ.
Μὰ δὲ ὅτ' ἡ διακρίσις γὰ πάντα τὴν τὴ γνῶσι,
Ὀμνῶ ἡ ἀγρία τὴν ἀγρίαν γὰ νεκρὸν ἔχει δόξιν.

Théodore Agrippa d'Audigné.

(Les Tragiques, liv. II)

Μὴν τὴν πόνεμα εὐδονῶν

ΜΥΤΙΛΗΝΗ
13 Febr. - 22 March
1943

Επιστολές προς τον εκδότη Χρυσόστομο Γανιάρη

βούχρη, βού

Ανδριανός

Υ.Γ. Τι θα γίνει με τις διορθώσεις; Πολύ φοβούμαι ότι αν δεν τη δώ ο ίδιος, το βιβλίο θα βγει κόκκινο στα λάθη. Ποιος διορθωτής θα έχει την υπομονή διορθώνοντας να συγκρίνει π.χ. τη στίξη (τόσο σημαντική στο Μπωντελαίρ) με το χειρόγραφο; Εγώ βέβαια δε θα ζητούσα καλλίτερο παρά να δώ μια τελευταία διόρθωση, αν μου την έστελναν. Μα φοβούμαι πως θάνε πρακτικώς αδύνατο. Συμβούλεψέ με γι' αυτό το ζήτημα που στα μάτια μου είναι σημαντικώτατο.

- Υ. Γ. Τι θα γίνει με τις διορθώσεις; Πολύ φοβούμαι ότι αν δεν τις δώ ο ίδιος το βιβλίο θα βγει κόκκινο στα λάθη. Ποιος διορθωτής θα έχει την υπομονή διορθώνοντας να συγκρίνει π.χ. τη στίξη (τόσο σημαντική στον Μπωντελαίρ) με το χειρόγραφο; Εγώ βέβαια δε θα ζητούσα καλλίτερο παρά να δώ μια τελευταία διόρθωση, αν μου την έστελναν. Μα φοβούμαι πως θάνε πρακτικώς αδύνατο. Συμβούλεψέ με γι' αυτό το ζήτημα που στα μάτια μου είναι σημαντικώτατο.

ΦΥΛΛ. 1

ΤΕΝΑΡΗΣ 1915

ΕΛΠΙΔΕΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ

ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ

ΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΕΣ ΜΑΣ.

ΔΕΣΣΑΛΩΤΗΣ. Πρώτος ποιήμα.

ΠΩΤΗΣ. Ο Γενικός ποιήμα.

ΠΑΝΗΣ ΜΟΡΙΑΣ. Της καρδιάς μου, σονέτο.

ΠΩΤΗΣ. Κατάρα!... ποιήμα.

Ε. ΡΟΕ. Το περσικό ποιήμα. μετ. Μήτρος.

ΑΜΦΕΡΟΥΔΑ. Μία ιστορία.

CH. BAUDELAIRE. Ο Όλεός σονέτο. μετ. Μήτρος.

ΜΗΤΡΟΣ. Καίτοι... σονέτο.

ΔΕΣΣΑΛΩΤΗΣ. Ένας κακός ποιήμα.

ΠΑΝΗΣ ΜΟΡΙΑΣ. Ο χωρισμός ποιήμα.

Η ΣΟΥΣΑ. Διηγητικό τραγούδι.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ σημειώσεις.

ΦΥΛΛ. 1

ΤΕΝΑΡΗΣ 1915

ΕΛΠΙΔΕΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ

Και κάμε αδέρφια τα δεινά και τα έργα! Έμπρός τραγουδί! ΠΑΛΑΜΑΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΛΠΙΔΕΣ ΜΑΣ

Όταν ο Δίας — κείνα τα χρόνια — βουλήθηκε να χιλάσει τους ανθρώπους, — φαίνεται το καθόνταν στο στομάχι — και να ξανακάνει κινούργιους, ο Προμηθέας, που δεν τις σήκωνε τέτοιες παλαβές, πείνει ένα άρτηκα, βάζει στην άκρη τον φωτιά, και παπούτσι άμ' τον Όλυμπο. Μιά και δυο κατεβαίνει στη Γη, δίνει στους ανθρώπους τη φωτιά, και μ' αυτή τους ριπαίνει όλες τις τέχνες. Έτσι τους γλύτωσε τους κακόμοιους. Ο Δίας γακάει. Έτσι τέτοιο πράμα, άναγε, προλόγισε άμ' το θυμό του και πήρε βουλή να βγάλε το άχι του. Παράγγειλε το λατόν στον Ήφαιστο να του πλέσει ένα χρώμα μια κοπέλλα. Τάλλα ήταν δικός του λογάρισμός. Και τώρα άρες άνυπομονούας πά στο θρόνο του, τότε στο δαίμονα θαν έρτει κι' αυτός ο κοντοδράκας:

— Ε, γά δα πια, όλο να βλαστημάει ο Δίας, φάνηκε πια ο Ήφαιστος — και προμαντεύοντας, φαίνεται, το θυμό του Κεραυνοβρόντη, έφερες ότι μπορούσε κοινοτώντας κ' έφερε μαζί του και την κοπέλλα. Κι ο Δίας υή μπορούντας να κατακάσει άμ' την άνυπομονούά του, το φώμαζε άπο μακρού:

— Έλα, βρέ άνθρωπε του θεού, ρίξε λίγο τα πόδια σου, Άχ το ξέρω γώ πως δεν είσαι για καμιά δουλιά... μανάχα για άντρας της Άρροδής; κάνεις, για τίποτος άλλο... Ά, ήστες πια; Δίξα σ' ό Θεός.

Ο Ήφαιστος μιλά! Ο Δίας δέ ξαναμίλησε. Η κοπέλλα με την πρώτη που την κόνταξε του κυλοφάνηκε κι άρχισε να τη φιλολογάει. Σε λίγο χαμογέλασε κι άρχισε νά μουρμουρίζει, χωρίς νά σηκώνει τί μίτι των άμ' την κοπέλλα — Μμ, δηλαδή έσύ δέ μπορείς, άμα θα κάνεις κ' τίς, πρέ τι να το κάνεις.. ελ-δεμή,... άμ' σε ξέρω δα. Ξεχνιέται ποιές εκείνο το δίχτυ πούκανες, κι έπιασες τη γυναίκα σου στην άγκυλιά του Άρη;. Χε χε χε, γέλασε έλαρά ο Έρυσμάραδος. Ο Ήφαιστος μιλά. Τόφαγε κι έκανε κάτου.

— Ερμή, φωνάζει ο Δίας, Έρμή..

— Παρών

— Κι ά μπε κανερέ, κι ο Κοντός τα σκάρασε μιά μορφή. Φόραξε τώρα και τις γυναικες, να.. άπαντό.. ναι. Ο Έρμης: χάθηκε στη σιγή. Μπήκε με μιάς στην υπόθεση. Τάχανε μιλημένα με το Δία. Αδείς, φλε μου, τα πρόβρω-τε όλο, — κάρτισα του διαόλου, καθεναντού.

«...νιώθαμε τέτοιον διανοητικόν αναβρασμό που το περιοδικό μας φαινόταν απαραίτητο για να δεχτεί το ξεχείλισμά του. Με τη μακάρια αυτοπεποίθηση της ηλικίας μας και με λίγες ντουζίνες στίχους ο καθένας μας, νομίζαμε πως θα μπορούσαμε να καταγλαΐζουμε τον κόσμο με το περιοδικό μας για πολύν καιρό, για πάντα, χωρίς κανένα χρονικό περιορισμό.[...] Οι διαδοχικές απόπειρες που ακολούθησαν την παιδική μας εκείνη [...] είχαν όλες πάντα κοινό γνώρισμα τη νεανικότητα. Η νεανικότητα, μεγάλο προσόν, έχει τούτο το κακό, ότι δεν ξέρει να υπολογίσει. Παίρνει τους πόθους της για πραγματικότητα».

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

= ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΗ — ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ — ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ =

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗΣ

Ένα περιοδικό στον τόπο μας νομίζουμε πως είναι ανάγκη.

Το περιοδικό αυτό θ'άνε βέβαια πριν απ' όλα λογοτεχνικό.

Είδαμε στα χρόνια μας ταλέντα πλούσια να γεννιούνται και να πρωτοεκδηλώνονται στη Λέσβο. Κι' ύστερ' από λίγο φεύγουν ή σωπαίνουν.

Τα ταλέντα αυτά είναι χρωματισμένα με την αίσθηση και την αγάπη του νησιού μας. Η φωνή τους έδω πέρνει όλη της την αξία και βρίσκει τον αληθινό της αντίλαλο. Έδω τα ταλέντα αυτά θα εξελίσσονταν φυσικά και πλέρια.

Το περιοδικό μας θ'άνε ο δεσμός τους με τον τόπο, είτε έχουν ξενητευτεί, είτε έμειναν κοντά μας.

Μακάρι στίς σελίδες του να φανερωθούν και νέα.

Άλλα μ'ας είναι δύσκολο στίς μέρες μας να δεχτούμε την τέχνη του λόγου σ'α νάταν σκοπός απόλυτος κι' αυτάρκης.

Το περιοδικό μας φιλοδοξεί να γίνει καθρέφτης όλης της ζωής του τόπου και δέν αποκλείουμε αρχικά κανένα θέμα σχετικό με όποια όψη και νάνε της ζωής αυτής, φτάνει νάνε καλά χειρισμένο από ειδικούς που πρέπει να μ'ην ξεχνούν πώς δέν αποτείνονται σ'ε ειδικούς.

Ίδιαίτερη προσοχή και πολλή θέση θα δώσουμε φυσικά στην ιστορική έρευνα και στή λαογραφία.

Αποβλέπουμε στή λαϊκή τέχνη, τραγούδι, χορό, παραμύθι, παροιμία, έθιμο κ.λ.π. σ'άν πολυτιμώτατη εκδήλωση της ζωής μας, όμορφη και ικανοποιητική από τον έαυτό της κι' ό σκοπός μας ξεπερνά πολύ την απλή συλλογή όλικού για έπιστημονικές μελέτες.

Δέ θα περιμένει βέβαια ό αναγνώστης μας να τον κρατούμε ενήμερο στην παγκόσμια πνευματική κίνηση. Το περιοδικό μας όμως νομίζει χρέος του να παρακολονθεί τα πνευματικά ζητήματα της Ελλάδας και να δίνει τη γνώμη του όταν πρέπει. Νομίζουμε πώς υπάρχει λεσβιακή σκοπιά για πολλά από τα ζητήματα αυτά.

Κι' όταν λέμε «λεσβιακή», ας μ'ην παρεξηγηθεί ό τοπικισμός μας.

ENTRE LES SOUSSIGNES :

Monsieur Louis-Carle Bonnard, demeurant à Paris, 170 avenue Victor Hugo, traducteur, avec Monsieur Protopazzi, d'un ouvrage intitulé : "De Profundis", qui traite aux noms de l'auteur de cet ouvrage : Monsieur Strati Myrivilis, demeurant à Mytilène (Sicile) et du co-traducteur Monsieur Protopazzi, demeurant à Neuilly / Seine 3 Square Charlon

D'UNE PART

et Messieurs Flammarion fils, éditeurs à Paris, 26 rue Racine,

D'AUTRE PART

IL A ETE CONVENU CE QUI SUIT :

1°. - Monsieur Louis-Carle Bonnard, au nom de l'auteur et des traducteurs, cède à MM. Flammarion fils qui l'acceptent, et ce, dans les termes des lois actuelles et futures, tant françaises qu'étrangères, et des conventions internationales, la propriété exclusive, pleine et entière, pour sa publication en librairie, d'un volume de Monsieur Strati Myrivilis, traduit par MM. Louis-Carle Bonnard et Protopazzi, intitulé :

"De Profundis"

2°. - La publication de l'ouvrage qui fait l'objet du présent traité aura lieu aux conditions suivantes : il paraîtra dans le format in-18 ou in-16 de l'ancien type à 3,50 (actuellement en vente au prix de douze francs) au prix du catalogue, et le chiffre du ou des tirages dont il pourra être l'objet sera déterminé par MM. Flammarion fils.

3°. - Les droits d'auteur pour ce volume, dans l'édition de ce type, sont ainsi fixés : il sera attribué à l'auteur et aux traducteurs, une somme globale de cinq mille francs (5.000.-) pour un tirage initial à huit mille (8.000/8.800) exemplaires et MM. Flammarion fils feront treize mille francs (13.000.-) de publicité. Du huitième mille au vingtième mille, il sera attribué à l'auteur et aux traducteurs, une somme globale de Un franc (1.-) de droits par exemplaire tiré et

12°. - En cas de mévente, c'est-à-dire lorsque la vente annuelle sera descendue au-dessous de cinq pour cent (5 %) du dernier tirage, l'éditeur aura le droit de solder les exemplaires restant en magasin, à moins que l'auteur ou ses ayants-droit, prévenus par lettre recommandée - ne préfèrent les racheter eux-mêmes.

Dans ce dernier cas, l'auteur ou ses ayants-droit ne pourront les remettre en vente eux-mêmes, ou par mandataire, qu'après avoir fait disparaître du titre et de la couverture extérieure des volumes, le nom de l'éditeur.

13°. - Les exemplaires que l'auteur et les traducteurs voudraient avoir en plus de ceux qui leur sont offerts à titre d'hommage leur seront cédés sous déduction d'une remise de trente-trois pour cent (33 %) du prix de vente marqué.

14°. - En cas de contestation entre les parties, le Tribunal de Commerce de la Seine sera seul compétent.

Fait en double à Paris, le deux Octobre, Mil neuf cent trente et un.

Lu et approuvé

Lu et approuvé

L. Bonnard

Lu et approuvé

Flammarion

*«Έχω γεννηθεί στη Μυτιλήνη και κάθε φορά που
θα την ξανααντικρύσω μου φαίνεται ότι
ξαναγεννιέμαι [...]. Αλήθεια, δεν ξέρω τι μ'
εμποδίζει να γράψω κάτι που μου είναι
περισσότερο παρά πεποίθηση, κάτι που το
φωνάζουν όλες οι ίνες του σώματός μου:*

*«Η Μυτιλήνη είναι ο ωραιότερος τόπος του
κόσμου».*

Σκίτσο του Α. Πρωτοπάτση δημοσιευμένο στο περιοδικό «Σατανάς» 1929

✓ **ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ**